

УДК 379.821(477.53):355

І. С. СИНЯГІВСЬКА, методист Полтавського обласного центру естетичного виховання учнівської молоді Полтавської обласної ради, член Національної спілки журналістів України, член Міжнародної організації позашкільної освіти

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ
ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ
(з досвіду роботи Полтавського обласного центру
естетичного виховання учнівської молоді)**

Презентовано організацію освітньої діяльності в позашкільлі крізь призму досвіду роботи Полтавського обласного центру естетичного виховання учнівської молоді. Розглянуто нові методи роботи керівників гуртків; упровадження інноваційних методик в системі позашкільної освіти під час воєнного стану.

Ключові слова: позашкільна освіта, художньо-естетичний напрям, мистецтво, проєктна діяльність, форми та методи освітньої діяльності, національно-патріотичне виховання, медіаосвіта.

Війна змінила життя кожного українця. Найбільш вразливими, безумовно, були і залишаються діти. Організація освітнього процесу під час воєнного стану – новий виклик для всіх педагогів, зокрема і для педагогів закладів позашкільної освіти.

Позашкільля в більшості регіонів стало тим острівком миру, де дитина може відволіктися від страшного повсякдення. Під час війни позашкільля стало осередком, який дає змогу дітям отримувати психологічну підтримку, комунікацію, емоційний стан, впевненість, відволікання від тривожних новин та відчуття приналежності до спільної творчої справи. Тому надзвичайно важливо гнучко підходити до організації роботи закладу та налаштовувати освітній процес таким чином, щоб він був комфортним та безпечним. Головне завдання – допомогти дітям реалізувати здібності та творчий потенціал і створити хоч невеликий простір безпеки, дати можливість відкритого доступу до якісної освіти.

Позашкільна освіта допомагає розвинути здібності й таланти дитини, особливо життєву компетентність: на даному етапі та в майбутньому, дорослому житті – у професійному самовизначенні. Цінність позашкільної освіти в умовах війни набуває нових сенсів. Адже психологічний стан дітей погіршився, вихованці різного віку відчують тривожність, а це довгострокові негативні наслідки. Водночас улюблене заняття допомагає долати негативний вплив. Внаслідок цих факторів позашкільна освіта спонукає та стимулює педагогів створювати нові формати для підтримки дітей, для розвитку навичок та ідей, які можуть стати корисними, щоб надалі розвивати себе, найближче оточення та країну як подальшу перспективу розвитку особистості.

Головно, позашкільна робота є джерелом, з якого дитина найбільше черпатиме допомогу для національного самовизначення. Усі зміни в закладі позашкільної освіти під час воєнного стану ведуть до перетворення мети національно-патріотичного виховання, як одної зі складових освітнього процесу, незалежно від напрямку гуртка, у комплекс нових завдань, форм і методів впливу на формування у вихованців соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, розвитку духовності, моралі, художньо-естетичної мистецької культури.

Специфіка навчання у закладі позашкільної освіти полягає в тому, що вихованцям необхідно публічно демонструвати свої вміння й навички. Зазвичай це відбувається за допомогою виступів на концертах або на виставках робіт та малюнків. Саме художньо-естетичний напрям зазвичай випадає при організації навчання у гуртках всіх жанрів мистецтва. Мистецтво є невід'ємною частиною розвитку української спільноти, воно завжди відгукується на політичні події в Україні, стає каталізатором патріотично загострених мистецьких ідей. Мистецтво наповнює вільний час вихованців соціально цінним

змістом, задовольняє їхні інтереси і потреби, сприяє різнобічному розвитку. Тому першочергова задача керівників гуртків, самоналаштувавшись на роботу в нових умовах, – забезпечити грамотний підхід до навчання, зберігши бажання творчо працювати, створити позитивну емоцію, необхідну підтримку та мотивацію.

Полтавський обласний центр естетичного виховання учнівської молоді Полтавської обласної ради (директор Надія Чернобель) – комунальний методико-координаційний та навчально-виховний заклад позашкільної освіти, основним напрямом діяльності якого є художньо-естетичний, що передбачає залучення вихованців до активної діяльності зі здобуття позашкільної освіти з напрямів розвитку духовності, культури, захисту моралі та формування здорового способу життя відповідно до їх здібностей, обдарувань, уподобань та інтересів. ОЦЕВУМ – заклад художньо-естетичного спрямування, який напряду пов'язаний з мистецтвом, вихованці мають можливість спробувати свої сили та оволодіти майстерністю мистецьких жанрів у гуртках хореографічного, циркового, вокального, інструментального, театрального, декоративно-прикладного та образотворчого напрямків. ОЦЕВУМ після повномасштабного вторгнення РФ став надійною платформою, творчим прихистком для підтримки та розвитку понад 1200 вихованців Полтави та дітей внутрішньо переміщених осіб.

Пропонуємо зупинитись на інструментах, які під час війни стали основоположними чинниками подальшого розвитку та впровадження абстрагованих інноваційних технологій в Полтавському ОЦЕВУМі.

1. Бренд закладу.

Особистий бренд – це сформований імідж людини. Простими словами, це те, що про вас думають та говорять інші люди, і чому вони вам довіряють. З особистого бренду починає

формуватись особистий імідж. Разом з тим – це тривалий процес, який будується не один рік. Як правило, педагог асоціюється зі своїм місцем роботи, тому приналежність всіх необхідних фахових компетенцій і складає бренд педагога-позашкільника як професіонала, з одного боку, та як невід’ємну впливову складову в освітньому процесі закладу позашкільної освіти, – з іншого. Сучасний керівник гуртка повинен бути у постійних пошуках нового, цікавого й корисного. Все, що набуто, після опрацювання, усвідомлення, осягнення ним, має щонайшвидше стати надбанням педагогічного колективу закладу, де він працює. Сьогодні, завдяки засобам масової інформації, багато матеріалів доступні для освітян і можуть бути використані для самоосвіти, підвищення загального фахового рівня. Тому зі змінами у країні, в системі освіти з’явилися нові чинники, які пропагують нові професійні грані майстерності педагога. Зміни технічні, зокрема, пов’язані з «перенесенням іміджу» у віртуальний світ. Як наслідок, з’явилися відповідні інструменти, завдяки яким розвивається і вдосконалюється особистий бренд педагога-позашкільника, а значить і популяризується заклад освіти в системі закладів позашкільної освіти Полтавщини та України. Безумовно, значну роль щодо відображення повного масштабу діяльності закладу, відіграло упровадження дистанційного формату навчання, який, згодом перерісши в очну діяльність, конвертував усі здобутки педагогів у кар’єрне зростання, нові навички та досвід роботи, а отже і в значний поштовх до розвитку закладу зокрема.

Невід’ємну роль у формуванні бренду Центру естетичного виховання стала потужна співпраця з закладами та організаціями, що напряду пов’язані з мистецтвом. Бо саме завдяки тісній кооперації на високому рівні відбувається проведення обласних конкурсів та проєктів, засідання комісій з присвоєння почесних звань «Зразковий художній колектив» та «Народний художній колектив», обласних та відкритих методичних об’єднань екзаменів

та академконцертів, звітних концертів, різноформатних заходів, що не припинили свою діяльність навіть під час війни. Це не лише заклади загальної середньої, спеціальної, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти Полтавщини, а й заклади вищої освіти (ПНПУ імені В. Г. Короленка, ЛНУ імені Тараса Шевченка), культури: мистецькі школи, музеї, бібліотеки, театри, творчі спілки та організації.

2. Поглиблений професійний розвиток педагогів.

Сучасний педагог не може обмежуватися діяльністю лише у своєму закладі чи найближчому оточенні міста, області. Він повинен прагнути вивчити прогресивні досягнення колег з інших областей України, а також намагатися опанувати закордонний досвід. Зрештою, як і пропагувати свої надбання, позитивні, результативні форми і методи роботи серед педагогічних колективів з інших регіонів та країн.

Формуючи власні межі перспективної діяльності через різні інструменти, зокрема, портфоліо, соцмережі, публічні виступи, педагог створює власну видимість та впізнаваність в освітній сфері. Чим більше висвітлюється діяльність керівника гуртка, тим більша аудиторія цю інформацію отримує та користується. Аудиторія може бути внутрішньою: вихованці, колеги, адміністрація закладу, батьки (дітей, які навчаються) та зовнішньою: зацікавлені досвідом роботи педагога з регіону, батьки (дітей, які планують знайти гурток за власним вподобанням), мешканці громади, громадські діячі, підприємці, влада, освітні організації тощо.

Наприклад, невід'ємними чинниками педагогічного зростання стало не лише підвищення кваліфікації педагогічних працівників ОЦЕВУМу (традиційні освітні платформи, курси, тематичні конференції, семінари, вебінари, та постійне залучення позашкільників до 12 різножанрових обласних методичних об'єднань, що діють на базі Центру естетичного виховання, для

педагогів Полтавщини та залучення представників інших регіонів України), висвітлення діяльності творчих гуртків, колективів (досягнень вихованців та окремих здобутків як творчих, так і власне методичних). Важливу роль у поглибленому розвитку педагогів-позашкільників ОЦЕВУМу відіграють і другорядні чинники, які набули своєї безпосередньої значимості під час воєнного стану: публікації матеріалів на освітніх блог-платформах (Всеосвіта, НаУрок, Освіторія тощо) або колонки у всеукраїнських медіа; регулярні дописи в соціальних мережах; участь у теле- та радіоефірах; поширення своїх матеріалів у тематичні спільноти, чати; організація заходів, акцій у закладі; створення власної педагогічної родзинки (приміром, е-журнал відділу методичної роботи Полтавського ОЦЕВУМу «Вектор позашкілля», банк методичних розробок педагогів Центру).

3. Проектна діяльність.

Останнім часом використання методу проектів в освітній діяльності привертає підвищений інтерес педагогів-практиків, оскільки він зорієнтований, у першу чергу, на самостійну й практично значущу діяльність вихованців та дозволяє спрямувати процес навчання й розвитку особистості у даному напрямку. Робота гуртка у системі позашкільної освіти зазвичай на це й спрямована. Особлива значущість проектної діяльності дозволяє дітям системно опанувати організацію практичної діяльності за проектно-технологічним ланцюжком – від ідеї до її реалізації. Головна особливість цього підходу – активізувати навчання, додавши йому дослідницький, творчий характер, і в такий спосіб передати вихованцям ініціативу в організації своєї пізнавальної діяльності.

В ОЦЕВУМі проектна діяльність набула найбільшої популярності у час воєнного стану та в рамках роботи педагогічних працівників над науково-педагогічною проблемою закладу «Реалізація технології проектного менеджменту як

методики інноваційного розвитку закладу позашкільної освіти». Під час роботи над науково-педагогічною проблемою в Центрі було реалізовано 7 творчих парних мистецьких проєктів, які об'єднали колективи гуртків різних жанрів: «Добро врятує світ», «Обличчя дитячої душі», «Голос орнаменту», «Світ українського міфу», «Магія українського Різдва», «Новий ракурс», всеукраїнський фестиваль «Етнокультурна мозаїка».

Отже, час особистісно-орієнтованих технологій, а зокрема проєктних технологій, прийшов, і вміння використовувати цей метод – це показник високої кваліфікації і прогресивної діяльності педагога-позашкільника, спрямованості на творчий розвиток гуртківців і підготовку до дорослого життя в суспільстві.

4. Упровадження нових форм та методів освітньої діяльності.

Визначальна роль дорослого – допомогти зростаючій особистості Жити власними силами, у злагоді з довкіллям і згоді з собою, як активному суб'єкту життєдіяльності. Це вимагає певних змін від педагога, який має бути здатним до швидкого і постійного оновлення знань, до науково-дослідницької, інноваційної роботи, орієнтуватись в інформаційних потоках, бути комунікабельним. В основі інноваційної діяльності позашкільників ОЦЕВУМу є самоосвіта, яка є усвідомленою потребою в постійному професійному вдосконаленні. Тому застосування в освітній роботі нових форм та методів навчальної діяльності з урахуванням проведення нетрадиційних занять в навчальних кабінетах, в укритті під час повітряної тривоги, стало ґрунтовною основною неперервності навчального процесу. Разом з цим маємо досвід поєднання традиційних та інноваційних форм, методів і засобів розвитку особистості, зміст яких пов'язаний із вихованням національної самосвідомості вихованців (майстер-класи, диспути, квести, змагання, години спілкування, тренінги, проєкти, анкети думок, пошукові ігри, художні галереї, зустрічі з військовими та волонтерами тощо), застосування яких вимагає організації

міжособистісного інтерактивного спілкування в різних видах соціально-значущої діяльності. З-поміж реалізованих педагогами та вихованцями заходів, проведених під час війни, варто виокремити плетіння сіток та проведення благодійних концертів для посиленої допомоги військовим ЗСУ, втілення в життя довгострокового благодійного проєкту «У ритмі серця», проведення акцій «Оберіг життя», «Янголята Святого Миколая», створення документального медіапроєкту-трилогії про кращих полтавців «Розмови між сиренами» тощо.

5. Позашкільна медіаосвіта.

В епоху постправди медіаграмотність стала однією з ключових навичок, необхідних сучасній людині. Фейкова інформація поширюється швидше, ніж правдива. Маніпулятивні та пропагандистські повідомлення апелюють не до реальних фактів, а до людських емоцій, інтерпретацій та переконань, а тому більше захоплюють нас. Саме тому медіаграмотність стала наскрізною складовою у досягненні успіху педагогів і творчих колективів ОЦЕВУМу. Педагоги, пропускаючи через особисті переживання події, постійно шукають та оновлюють нові підходи до навчання, але тепер уже з першочерговою метою підтримки дітей у сенсі моральному та заради убезпечення їх від іншої фази війни – інформаційної.

Позашкільна мистецька освіта – це потужне джерело творчого потенціалу країни, оскільки формує мислення вихованців у ракурсі взаємодії та взаємозбагаченні всіх національних культур, завдяки чому особистість стає більш готовою до розуміння трансформаційних процесів, які відбуваються в Європейському просторі. Взаємодія мистецтва і позашкільної освіти не можуть існувати порізно, бо саме ці дві складові – основа розвитку майбутнього України. В умовах воєнного стану позашкільна освіта стала тим складником, який продовжує мобільно реагувати на виклики та, долаючи їх, плідно

працювати, забезпечуючи потреби вихованців до пізнання і творчості, для глибокого розуміння національно-патріотичного виховання підростаючого покоління як пріоритетної задачі, заради невпинного наближення Перемоги України.

УДК 615.85:59]:37.091.39:614

І. Я. ПУГАЧОВА, завідувач відділу сільського господарства Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді

ЗООТЕРАПІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

У статті аналізується проблема подолання стресу, тривожності засобами освітнього середовища закладу позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку. Увагу зосереджено на виправленні означених станів у процесі розробки і використання ефективних методів педагогічної терапії, корекції, компенсації та використання різноманітних методик реабілітаційної педагогіки.

Ключові слова: еколого-натуралістичний напрям позашкільної освіти, заклад позашкільної освіти, безпечне освітнє середовище, екологічні проблеми, ментальне здоров'я, емоційний стан, реабілітаційна педагогіка, природотерапія, анімалотерапія, зоотерапія, пет-терапія, анімалолікування, теорія Біофілії, гормони радості, навчально-дослідний тваринницький комплекс, сільськогосподарські тварини, домашні тварини, психоемоційне розвантаження, людські емоції, рептилії, декоративні птахи, акваріумні рибки.

«Лікар лікує, а природа зцілює!»

Гіппократ

У сьогоденні найвищими цінностями вважаються людина, її життя і здоров'я. За останні часи ми спостерігаємо негативні тенденції у погіршенні стану здоров'я учнівської молоді. Це викликано різноманітними чинниками, такими як екологічні проблеми, соціальні аспекти, проблеми в системі освіти, дистанційне навчання, через яке діти проводять більше часу перед гаджетами і це теж негативно впливає на їхнє здоров'я. Однак,